

*Юркова О. І. ад'юнкт кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського
<https://orcid.org/0000-0002-5679-6584>*

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТАНКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

У статті представлена структура та зміст програми розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань. Мета та завдання програми були направлені на розвиток основних компонентів психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів, а саме: когнітивного, мотиваційного, емоційно-вольового, функціонального та індивідуально-психологічного. Основними методами досягнення завдань визначено: міні-лекції та інформаційні повідомлення, бесіда, мозкові штурми та дискусії, ігрові методи (структуровані та рухові вправи, ділові та рольові ігри), перегляд відеоматеріалів, робота з метафоричними асоціативними картами.

Ключові слова: програма розвитку; психологічна готовність; бойові дії; військовослужбовців; танкові підрозділи; виконання бойового завдання.

Вступ. Ефективне ведення сучасного бою в умовах повномасштабного вторгнення військ російської федерації, вимагає принципово інакших підходів до розвитку та формування психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів. Це детерміновано суттєвими змінами в тактиці ведення бойових дій противником, застосуванням нових зразків зброї, великою протяжністю лінії оборони, шаленою інтенсивністю бойових дій та ще багатьма факторами. В таких умовах танкістам необхідно набувати нових особистісних якостей та властивостей, компетентностей та спроможностей. Такий підхід можливо реалізувати лише шляхом внесення суттєвих змін до програми психологічної підготовки, де мають бути закладені заходи впливу на основні компоненти психологічної готовності танкіста, а саме: когнітивний, мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний, індивідуально-психологічний.

На законодавчому рівні питанням формування психологічної готовності військовослужбовців ЗС України покладені на психологічну підготовку, яка є цілісним формуванням у людини готовності та стійкості, що забезпечує фахівцеві збереження заданих параметрів діяльності у складних умовах [7]. Однак, ми бачимо, що підходи, організація та способи досягнення мети підготовки не повною мірою передають

зміни, що відбуваються у питаннях застосування військ, та сучасні вимоги до бойової діяльності, які висуває сьогодення. На наш погляд, існуюча програма психологічної підготовки не спроможна забезпечити військовослужбовців необхідними психологічними знаннями, прийомами та методами [1].

Мета статті полягає у висвітленні та апробації програми розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів.

Теоретичне підґрунтя. На сьогодні, у психологічній науці накопичено значну кількість наукових праць, що висвітлюють сутність поняття психологічної готовності, її детермінанти та компоненти, методологічні і методичні засади формування психологічної готовності військовослужбовців під час їхньої професійної діяльності. Передусім, цьому сприяли праці таких вчених, як Агаєв Н., Алещенко В., Кокун О., Корольчук М., Колесніченко О., Мул С., Тімченко О., Сафін О., Сторожук Н., Хуртенко О. та інші. Зрозуміло, що різні види діяльності мають свої особливості психологічної готовності, проте більшість науковців відмічають існування її загальних характеристик. Будь-яка діяльність починається із психологічної готовності, яка є універсальною передумовою ефективності та відіграє важливу роль від її початку та до її

завершення. Водночас у царині військової психології на теперішній час відсутні розробки, що стосуються психологічної готовності саме військовослужбовців танкових підрозділів до ефективного виконання бойових завдань.

Методи дослідження. Під час підготовки статті були використані системний та діяльнісний підходи. Науково-методичними засадами обґрунтування побудови програми розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань слугують розробки, що розкривають технології створення тренінгів [4; 6; 9], а також його принципи та методики проведення [3; 5].

Результати і обговорення. Розробляючи програму, ми використовували результати констатувального експерименту. Аналіз отриманих емпіричних даних дав змогу встановити певні кореляційні зв'язки, визначити найменш розвинені компоненти психологічної готовності та оцінити загальний рівень групової психологічної готовності танкового підрозділу [1]. Було встановлено стійку кореляцію між зайнятими посадами та рівнем товариськості, віком військовослужбовця та стійкістю нервової системи, наявністю бойового досвіду та рівнем стресостійкості, сформованістю ціннісно-смыслового конструкту та рівнем розвитком мотивації до діяльності. Визначені також основні індивідуально-психологічні якості особистості танкіста, які сприяють становленню в професійній сфері, а також ті які є не бажаними для представника танкового роду військ.

Таким чином, розроблена програма акумулює в собі всі перераховані вимоги, та має на меті розвинути психологічну готовності танкістів до рівня який дозволить їм ефективно виконувати бойові завдання з мінімальними витратами морально-психологічного потенціалу військовослужбовців.

Методика проведення програми розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань ґрунтується на *принципах* поетапності розвитку групи і

наступності у самопізнанні та самовдосконаленні учасників. Кожен наступний блок вправ є логічним продовженням попереднього, а у змістовому плані – підґрунтям наступного. Під час роботи в групі важливо створити емоційно-комфортний, психологічно безпечний простір, щоб учасники змогли відчутти на собі вплив позитивних емоцій та бажання їх на собі підтримувати і культивувати.

Основними завдання програми є:

1. Поглиблення знань військовослужбовців танкових підрозділів з поняттям психологічної готовності, її змістом та структурою, як головної передумови ефективного виконання бойових завдань.

2. Формування у військовослужбовця необхідних професійно-значущих якостей та властивостей притаманних представнику танкового підрозділу.

3. Засвоєння військовослужбовцями необхідних практичних навичок та вмінь для підтримання рівня особистісної психологічної готовності, що своєю чергою, утворює загальну психологічну готовність підрозділу.

4. Оволодіння командиром необхідного інструментарію для оцінювання та корекції індивідуальної та загальної психологічної готовності підрозділу.

Під час проведення занять програми розвитку психологічної готовності нами були використані наступні методи:

Міні-лекція та інформаційні повідомлення має на меті надати групі стисло інформацію за визначеною темою, поглибити розуміння ключових дефініцій та теоретично підготувати учасників до подальшої роботи. Міні-лекції застосовується як частина цілісної теми та для більш ефективного засвоєння теоретичного матеріалу між блоками міні-лекцій застосовуються інші форми і методи проведення занять.

Мозковий штурм досить ефективний метод обговорення проблемного питання з метою продукування нових ідей її вирішення. Стимулюючий пізнавально-когнітивні процеси спонукає військовослужбовців генерувати креативні та нестандартні варіанти вирішення завдання. Мозковий штурм дає можливість об'єднати в процесі пошуку рішень дуже різних людей,

Питання психології

тому цей метод також був використаний для поліпшення ефективності роботи в групах.

Дискусія нами використовується для аналізу конкретних ситуацій практичної діяльності. Цей метод спрямований на уточнення спірних та незрозумілих питань, дозволяє учасникам пояснити власну позицію та узгодити її з позиціями всіх учасників групи. Ще групова дискусія може бути використана, як з метою надання можливості військовослужбовцям побачити проблему з різних сторін (це уточнює взаємні позиції, що зменшують опір сприйняття нової інформації), так і як спосіб рефлексії через аналіз індивідуальних переживань (це посилює згуртованість групи та одночасно полегшує саморозкриття учасників).

Ігрові методи (структуровані та рухові вправи, ділові та рольові ігри) спонукають інтенсифікації процесу навчання та закріплюються нові поведінкові навички. Ігрові методи сприяють розкриттю здібностей та творчого потенціалу, знімають напруження та скутість учасників, чим стимулюють їхню комунікабельність й оптимізують процес взаємодії. Ряд застосованих нами вправ націлені на активізацію уваги, підвищення рівня активності та налаштування невимушеної обстановки в групі. За допомогою цих методів можна моделювати реальні умов з професійної діяльності та відпрацювати варіанти поведінки в заданих ситуаціях. Гра дає можливість набутти навичок прийняття відповідальних та безпечних рішень в екстремальних умовах виконання бойових завдань.

Перегляд відеороликів є різновидом інтерактивного методу проведення заняття. Під час перегляду підбраного відеоматеріалу учасники можуть поєднувати естетичне та інтелектуальне задоволення, усвідомити важливість та відповідальність своєї професії, а рефлексія, яка виникає після перегляду, дає змогу вирішувати особистісні проблеми використовуючи в якості стимульного матеріалу відеоролики. Іншими словами, це тренажер, що дозволяє безпечно (без наслідків) накопичувати практичний досвід у вирішенні своїх проблем.

Метафоричні асоціативні карти. Для роботи застосовувалась ресурсна колода

«Джерело». Цей універсальний інструмент був нами використаний з діагностичною, колекційною та розвивальною метою. Робота з картами дала можливість дослідити та скорегувати психоемоційний стан військовослужбовців, сприяти самовираженню своїх емоцій, розвинути уяву та творчі здібності, поглянути на проблему під різним кутом та продемонструвати динаміку особистісних змін після відпрацювання усіх вправ.

Бесіда дала можливість спікеру поділитися особистим досвідом та індивідуальними переживаннями, враженнями від пережитих моментів професійного життя танкістів. Бесіда мала позитивний вплив на розвиток навичку комунікації та взаємодії (уміння слухати, аргументувати власну думку) надає можливості учасників в аналізі конкретних ситуацій з професійного життя. Таким чином, основною метою бесіди є глибоке занурення у тематику програми розвитку психологічної готовності.

Програма розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань складається з вступної частини, п'яти цільових блоків та заключної частини (табл. 1). Загальна тривалість програми складає 30 годин (1800 хв.). Основу інформаційно-методичних матеріалів програми складають авторські розробки та напрацювання інших авторів [4; 5; 6; 7; 8; 9].

Таблиця 1

Структура програми розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань

№	Назва блоку	Години
	Вступ	2
1.	Мотиваційний блок	5
2.	Когнітивний блок	5
3.	Емоційно-вольовий блок	5
4.	Функціональний блок	5
5.	Індивідуально-психологічний блок	5
6.	Соціально-психологічний блок	1
	Підведення підсумків	2
	Всього за програму	30

Вступна частина програми має на меті ознайомлення учасників групи з темою, знайомство учасників та встановлення емоційного контакту, актуалізація теми програми та висловлення очікуваного результату. Варто зауважити, що від успішності проведення вступної частини значною мірою залежить ефективність відпрацювання учасниками всієї програми.

Вправа «Знайомство»

Мета: познайомити учасників між собою, підвищити рівень зручності спілкування на етапі формування колективу, створити атмосферу довіри та невимушеності в колективі. Важливо говорити не стільки про біографію скільки про важливі особистісні якості.

Вправа «Механізм взаємодії» (20 хв.)

Мета. Для більш якісної та екологічної роботи в групі необхідно обговорити, яка поведінка є прийнятною, а що є не бажаним під час роботи в групі. Таким чином, дана вправа окреслює правила, принципи та методи роботи в групі, акцентувати увагу учасників на важливості дотримання цих правил.

Вправа «Джерело» (40 хв.)

Мета: презентувати учасників в групі.

Мотиваційний блок

Розробляючи цей блок ми враховували ту позицію, що мотивуючими чинниками для військовослужбовців танкових підрозділів є інтерес до танку, повага до традицій військової справи та особисті та патріотична позиція громадянина. Таким чином, метою даного блоку є розкриття ціннісного конструкту особистості танкіста шляхом формування позитивної мотиваційної спрямованості до професійної діяльності та розвитку зацікавленість до виконання бойових завдань. Результатом ефективного відпрацювання мотиваційного блоку має стати створення образу успішного професіонала танкової справи.

Привітання

Перегляд відеоролику «3 Днем Танкіста»

Мета: підвищення морального духу, розвиток національно-патріотичної ідеї та приналежності себе до військового колективу.

Вправа «Дзвін»

Мета: налаштування групи на колективну працю та встановлення довіри між учасниками.

Вправа «Хто я? Який я?»

Мета: мотивувати учасників на особистісні зміни, підготувати умови для подальшої роботи учасників, зосередити учасників на самих себе для визначення «списку» необхідних внутрішніх змін в контексті майбутніх подій.

Міні-лекція «Мотивація це - ...»

Мета полягає в ознайомленні військовослужбовці з поняттям «Мотивація» та поглибленні знання щодо особливостей мотиваційних цінностей представників танкових підрозділів.

Дискусія «Роль мотивації в професії танкіста»

Вправа «Спонукай»

Мета: розкриття, пізнання та дослідження притаманних конкретній особистості мотивів. Описуючи вподобаний вислів, військовослужбовець конкретизує притаманні саме йому емоційні якості та вмінні, які є необхідними для успішної професійної діяльності.

Вправа «Моя професія»

Мета: усвідомлення вибору професії танкіста, прийняття її труднощів та розкриття ціннісних пріоритетів особистості.

Мозковий штурм «Винагорода чи покарання»

Мета: розвинути основні ціннісно-мотиваційні структури.

Вправа «Експеримент»

Мета: закріплення пройденого матеріалу, розвиток аналітичного мислення.

Вправа «Крок-раз»

Мета: створення позитивної атмосфери, відчуття групової згуртованості.

Підведення підсумків за пройдений блок

Мета: отримання зворотного зв'язку від учасників за тематикою пройденого блоку, рефлексія минулого завдання.

Когнітивний блок

Мета даного боку полягає в розвитку основних для танкістів форм мислення – оперативного та креативного. В процесі відпрацювання даного блоку військовослужбовці освоюють методи та

прийоми розвитку властивостей професійного мислення танкіста, що стане підґрунтям для проходження наступних блоків програми.

Привітання

Вправа «Невимовлені слова»

Мета: розвиток рефлексії, акумуляція важливих думок та конкретизація потреб учасників.

Перегляд відеоролику «Кращий танковий взвод»

Мета: унаочнити злагоджену роботу танкового відділення; підвищення авторитету танкових підрозділів та налаштування на відпрацювання когнітивного елементу психологічної готовності танкових підрозділів.

Міні-лекція «Операційне мислення»

Мета: розширення категоріального апарату учасників, ознайомити їх з особливостями оперативного мислення.

Вправа «Кольорові слова»

Мета: розвиток стійкості та концентрації уваги за допомогою візуального сприйняття.

Вправа «Числові ряди»

Мета. тренування швидкості математичних дій, розвиток оперативної пам'яті та встановлення закономірностей.

Вправа «Синхронність»

Мета: Розвиток концентрації та розосередженість уваги, стимулювання одночасної роботи правої і лівої півкулі.

Вправа «Оперативна пам'ять»

Мета: розвиток короткострокової пам'яті, вдосконалення осмисленого мислення та запам'ятовування, уваги до деталей, встановлення кількісних відчуттів.

Міні-лекція «Креативне мислення в діяльності танкіста»

Мета: розкрити суть та зміст поняття креативне мислення.

Дискусія на тему «Креативність – шлях до успіху»

Вправа «Думай нестандартно!»

Мета: активізація мислення, розвиток творчого потенціалу, усвідомлення бар'єрів, які заважають виявленню креативності.

Вправа «Казкова автобіографія»

Мета: розвиток уяви, творчого, нестандартного мислення, згуртованості групи.

Вправа «Що спільного»

Мета: розвиток гнучкості мислення, формування нестандартного погляду на стандартні речі. Вона є підготовчим етапом до відпрацювання вправи «Рух асоціацій».

Вправа «5+5»

Мета: розвиток креативного мислення та нестандартного погляду на буденні речі.

Вправа «Моя супер сила»

Мета. Вправа навчає генерувати ідеї про способи практичного застосування наявних у учасників ресурсів, сприяє підвищенню самооцінки, а також підвищує мотивацію до вироблення нових умінь і вдосконаленню наявних.

Підведення підсумків за пройдений блок

Мета: отримання зворотного зв'язку від учасників за тематикою пройденого блоку, рефлексія минулого завдання.

Емоційно-вольовий блок

Характеризується здатність до регуляції поведінки та емоційного стану під впливом постійно діючих негативних чинниках, що виникають у процесі виконання танковими підрозділами бойових завдань. Враховуючи вище перелічене, метою емоційно-вольового блоку є освоєння методів та прийомів психічної та вольової саморегуляції, формування стійкості до негативних наслідків бойового стресу.

Привітання

Вправа «Невимовлені слова»

Мета: розвиток рефлексії, акумуляція важливих думок та конкретизація потреб учасників.

Міні-лекція «Емоції в професійному житті»

Мета: поглибити знання учасників, щодо природи походження емоцій та їхнього впливу на професійну діяльність.

Вправа «Хід думок»

Мета: психологічна едукація, розвиток швидкого мислення.

Вправа «Словник емоцій»

Мета: збагачення учасників інформацією про почуття та емоції.

Інформаційне повідомлення «Дихання»

Комплекс дихальних практик

Мета: освоєння дихальних вправ, відпрацювання навичок контролю та

корегування емоційного стану. До комплексу входять вправи: «Заспокійливий подих», «Дихання по квадрату», «Дихання в пакет», «Вогняне дихання», «Видихання в томи», «Позіхання».

Вправа «Мій ресурсний стан»

Мета: розвиток навичок і технологій підвищення емоційної рівноваженості та зниження рівня тривожності; формування почуття внутрішнього спокою.

Інформаційне повідомлення «Вольові якості військовослужбовця»

Комплекс «Правила війни»

Мета комплексу: розвинути вольовий потенціал; сформувані уявлення правил поведінки військового у зоні бойових дій; розвиток правильного ставлення до умов існування в екстремальних умовах бойового зіткнення.

В ході відпрацювання комплексу освоюються наступні правила: «Жодних емоцій», «Завмираємо в хаосі», «Перевіряй усе», «Довіряй тільки тим, хто заслужив довіру», «Швидко реагуй на загрозу», «Плануй все».

Підведення підсумків за пройдений блок

Мета: отримання зворотного зв'язку від учасників за тематикою пройденого блоку, рефлексія минулого завдання.

Функціональний блок

Провідною ідеєю функціонального блоку є здатність контролювати та самостійно регулювати свій функціональний стан, а враховуючи колективний вид діяльності, за потреби, вмінні допомогти товаришу. Тому, метою даного блоку є психологічна едукація, оволодіння військовослужбовцями танкових підрозділів навичками управління мимовільними фізіологічними функціями, релаксації, сугестією (самонавіювання), мобілізації та концентрації внутрішнього ресурсу.

Привітання

Перегляд відеоролику «Працює танкова рота 25 Січеславської ОПДБ ЗС України» (опубліковано в телеграм каналу «Оперативний ЗСУ» 22.07.2022 року).

Мета: демонстрація значущості сил танкових підрозділів в умовах

повномасштабної війни з російською федерацією.

Вправа «Рух асоціацій»

Мета: розвиток пам'яті та уяви, побудова асоціативних рядів. Освоєння спеціальних прийомів, які значно розширюють можливості запам'ятовування за рахунок мнемонічних технік.

Вправа «Таблиці Шульте»

Мета: тренування у переключенні уваги, швидкості, зосередженості, продуктивності інтелектуальної діяльності.

Вправа «Селектор»

Мета: розвиток концентрації та розподілу уваги, здатності виокремлювати основну інформацію із загального потоку. Дана вправа на пряму відображає здатність танкіста сприймати інформацію в складних умовах шумових перешкод, які присутні в корпусі танку.

Вправа «М'ячики»

Мета: роботу з увагою, координацією рухів, розвиток комунікативного невербального навичку взаємодії, роботу з дрібною моторикою, пророблення дихання та м'язових затисків.

Вправа «Колоди»

Мета: роботу з увагою, формування просторових навичок роботи з опорами, відчуття (усвідомлення) меж тіла. Вправа складається з декількох рівнів однотипних елементів, що ускладнюються.

Вправа "Відчуття"

Мета: розвиток внутрішнього відчуття часу.

Міні-лекція «Ідеомоторне тренування в навчальній діяльності танкіста»

Мета. Ознайомити учасників з головними дефініціями функціонального блоку. Пояснити роль ідеомоторного тренування під час утворення сенсомоторних та сенсомовних навичок.

Дискусія «Моторика в діяльності танкіста»

Комплекс ідеомоторного тренування

Мета: опанувати базові ідеомоторні техніки, які в подальшому будуть використовуватись для моделювання професійної діяльності та, як спосіб розслаблення, саморегуляції психологічного стану.

Питання психології

До комплексу входять вправи: «Сканування», «Розслаблення», «Ключ Хасая Алієва», «Професійне тренування».

Підведення підсумків за пройдений блок

Мета: отримання зворотного зв'язку від учасників за тематикою пройденого блоку, рефлексія минулого завдання.

Блок розвитку індивідуально-психологічних якостей

Мета цього блоку полягає в розвитку важливих якостей та властивостей особистості, які сприяють становленню військовослужбовця танкового підрозділу в професійній площині, корекції психологічних характеристик особистості, які б забезпечували успішність діяльності в умовах безпосередньої небезпеки.

Привітання

Вправа «Чужа думка»

Мета: формування адекватної самооцінки.

Вправа «Дракон»

Мета: усвідомлення своїх недоліків та робота над ними; подолання внутрішніх страхів.

Дискусія «Образ сучасного військового»

Вправа «Особистість танкіста»

Мета: розширення знань про особистісні якості, формування особистісної та комунікативної рефлексії.

Вправа «Ідеальний та реальний Я»

Мета: усвідомлення рівня розвитку наявних особистісних здібностей та формування ідеального образу; орієнтування на самовдосконалення.

Вправа «Я пишуся...»

Мета: розвинути почуття власної значущості, формування установки на значущість своєї особистості.

Вправа «Беру відповідальність на себе»

Мета: усвідомлення зони своєї відповідальності; розвиток асертивності.

Підведення підсумків за пройдений блок

Мета: отримання зворотного зв'язку від учасників за тематикою пройденого блоку, рефлексія минулого завдання.

Соціально-психологічний блок

Мета блоку полягає у об'єднанні учасників групи для спільного вирішення поставлених завдань, розвиток вміння висловлювати симпатію і повагу один до одного.

Привітання

Інформаційне повідомлення

«Згуртованість для танкового екіпажу»

Вправа «Переплутаний ланцюг»

Мета: формуванню навиків успішної взаємодії військовослужбовців підрозділу; підвищенню ефективності сумісного виконання службово-бойових завдань; зниженню помилкових дій при виконанні поставлених завдань; підвищенню рівня групової та професійної ідентичності

Вправа «Падіння на довіру»

Мета. Вправа направлено на розвиток взаємної довіри; розвиток навичок координації спільних дій; зниження інтенсивності страхів учасників. На цьому етапі програми ця вправа також використовується як перевірна, для актуалізації рефлексії змін, що відбулися у свідомості учасників програми протягом всіх занять.

Підведення підсумків за пройдений блок

Мета: отримання зворотного зв'язку від учасників за тематикою пройденого блоку, рефлексія минулого завдання.

Заключна частина

Привітання

Вправа «Джерело»

Мета: підведення підсумків програми, унаочнення динаміки особистісних змін військовослужбовців.

Вправа «Подарунки»

Мета: позитивне закінчення програми, групова рефлексія проведеної роботи.

Вправа «Валіза в дорогу»

Мета: підвищення самооцінки в досягненні поставлених цілей з початку програми.

Висновки. Таким чином, запропонована програма є мультифункціональним інструментом розвитку психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів. Вона може бути використана в повному обсязі, або частково, для розвитку окремих компонентів психологічної готовності; залежно від первинного рівня

Питання психології

розвитку психологічної готовності танкістів, можуть бути застосовані різні варіанти складності вправ; її реалізація не вимагає особливої обстановки (можна проводити і в польових умовах); за рахунок невеликого бюджету часу, вона може бути легко імплементована в програму з психологічної підготовки на рівні загально базової або фахової підготовки.

Отже, наведена вище програма була цілеспрямовано направлений на розвиток конструкту психологічної готовності. Як нами було виявлено, основне навантаження професійної діяльності танкіста припадає на

напрямки безпосередньо пов'язані з виконанням спеціальних прийомів, навичок і способів дій, відпрацюванням специфічних станів військовослужбовців, які в ході проведення програми продемонстрували позитивні статистично значущі відмінності. Таким чином, запропоновані заходи спрямовані на розвиток критеріїв кожного з компонентів психологічної готовності та сумарно утворюють особистісну психологічну готовність, яка своєю чергою, є підґрунтям для групової психологічної готовності танкового підрозділу.

Список використаних джерел

1. Алещенко В. І., Юркова О. І., Кількісний та якісний аналіз стану психологічної готовності військовослужбовців танкових підрозділів до виконання бойових завдань. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ, НУОУ. 2022. Випуск 4 (68), с. 5-15.
2. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження : метод. посіб. Київ, 7БЦ. 2021. 170 с.
3. Лефтеров В.О. Особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних видів діяльності дис.докт. наук. 19:00:09/ Харків, 2008. 428 с.
4. Лефтеров В.О. Психотренінгові технології у системі професійної підготовки працівників ризиконебезпечних професій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Харків, УЦЗУ. 2007. Випуск 3. Ч. 1. С 361-368
5. Мілютіна Теорія та практика психологічного тренінгу : Навчальний посібник. Київ, МАУП. 2004. 192 с
6. Пішко І. О. Хоружий С. М. та ін.. Тренінгові технології формування лідерських якостей командира : навчально-методичний посібник. Київ, Золоті ворота. 2010. 151 с.
7. Про затвердження Інструкції з організації психологічної підготовки у Збройних Сил України: Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 23.10.2020 р. №173
8. Психологічна готовність військовослужбовців Національної гвардії України до службово-бойової діяльності поза межами пункту постійної дислокації : монографія / О. С. Колесніченко, Я. В. Мацегора, В. І. Воробйова та ін. Харків : Національна акад. НГУ, 2016. 335 с.
9. Тренінгові технології у навчанні та вихованні військовослужбовців : Навчально-методичний посібник / Т. Грицевич, О. Капінус, Т. Мацевко «та ін». Львів. НАСВ. 2019. 405 с.
10. Yurkova O. Components, criteria and indicators of psychological readiness of tank units soldiers *Scientific Journal of Polonia University Peridyk Naukowy Akademii Polonijnej PNAP*. Vol. 49, № 6, 2021. P. 139-145

References

1. Aleshchenko V. I., Yurkova O. I., Kilkisnyi ta yakisnyi analiz stanu psykhologichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtsiv tankovykh pidrozdiliv do vykonannya boiovykh zavdan [Quantitative and qualitative analysis of the state of psychological readiness of servicemen of tank units to perform combat tasks]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. Kyiv, NUOU. 2022. Vypusk 4 (68), s. 5-15. (inUkrainian)
2. Kokun O.M., Moroz V.M., Pishko I.O., Lozinska N.S. Formuvannya psykhologichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtsiv viiskovoi sluzhby za kontraktom do vykonannya zavdan za pryznachenniam pid chas boiovoho zlahodzhennia [Formation of the psychological readiness of military servicemen under contract to perform assigned tasks during combat coordination]: metod. posib. Kyiv, 7BTs. 2021. 170 s (inUkrainian)
3. Lefterov V.O. Osobystisno-profesiyni rozvytok fakhivtsiv ekstremalnykh vydiv diialnosti [Personal and professional development of experts in extreme types of activities] dys.dokt. nauk. 19:00:09/ Kharkiv, 2008. 428 s. (inUkrainian)
4. Lefterov V.O. Psyhotreninhovi tekhnolohii u systemi profesiinoyi pidhotovky pratsivnykiv ryzykonebezpechnykh profesii [Psychotraining technologies in the system of professional training of workers in risky occupations]. *Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykhologii*. Kharkiv, UTsZU. 2007. Vypusk 3. Ch. 1. S 361-368 (inUkrainian)

5. Miliutina Teoriia ta praktyka psykholohichnoho treninhu [Theory and practice of psychological training] : Navchalnyi posibnyk. Kyiv, MAUP. 2004. 192 s. (inUkrainian)
6. Pishko I. O. Khoruzhyi S. M. ta in.. Treninhovi tekhnolohii formuvannia liderskykh yakostei komandyra [Training technologies for the formation of leadership qualities of the commander] : navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv, Zoloti vorota. 2010. 151 s. (inUkrainian)
7. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii psykholohichnoi pidhotovky u Zbroinykh Syl Ukrainy [On the approval of the Instruction on the organization of psychological training in the Armed Forces of Ukraine]: Nakaz Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy vid 23.10.2020 r. №173 (inUkrainian)
8. Psykholohichna hotovnist viiskovosluzhbovtziv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do sluzhbovo-boiovoi diialnosti poza mezhamy punktu postiinoi dyslokatsii [Psychological readiness of servicemen of the National Guard of Ukraine for service and combat activities outside the permanent deployment point]: monohrafiia / O. S. Kolesnichenko, Ya. V. Matsehora, V. I. Vorobiova ta in. Kharkiv : Natsionalna akad. NHU, 2016. 335 s. (inUkrainian)
9. Treninhovi tekhnolohii u navchanni ta vykhovanni viiskovosluzhbovtziv [Training technologies in training and education of military personnel] : Navchalno-metodychnyi posibnyk / T. Hrytsevych, O. Kapinus, T. Matsevko «ta in». Lviv. NASV. 2019. 405 s. (inUkrainian)
10. Yurkova O. Components, criteria and indicators of psychological readiness of tank units soldiers Scientific Journal of Polonia University Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej PNAP. Vol. 49, № 6, 2021. P. 139-145 (in USA)

Summary

Yurkova O. Postgraduate student of the moral and psychological support for the troops (forces) department of the Ivan Chernyakhovsky National University of Defense of Ukraine

DISCOURSE OF THE PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF MILITARY PERSONNEL OF TANK UNITS TO PERFORM COMBAT TASKS

Introduction. *Effective conduct of a modern battle in the conditions of a full-scale invasion of the troops of the Russian Federation requires fundamentally different approaches to the development and formation of the psychological readiness of servicemen of tank units. This is determined by significant changes in the tactics of the enemy's conduct of hostilities, the use of new types of weapons, the long length of the defense line, the insane intensity of hostilities, and many other factors. In such conditions, tankers need to acquire new personal qualities and properties, competencies and capabilities.*

The purpose of the article is to highlight and approve the program for the development of psychological readiness of servicemen of tank units.

Research methods. *During the preparation of the article, system and activity approaches were used. The scientific and methodical foundations of the substantiation of the development of a program for the development of the psychological readiness of servicemen of tank units for the performance of combat tasks are the developments that reveal the technologies of creating training, as well as its principles and methods of implementation.*

Originality. *The article presents the structure and content of the program for the development of the psychological readiness of servicemen of tank units to perform combat tasks. The purpose and tasks of the program were aimed at developing the main components of the psychological readiness of servicemen of tank units, namely: cognitive, motivational, emotional-volitional, functional and individual-psychological. The main methods of achieving tasks are defined as: mini-lectures and informative messages, conversation, brainstorming and discussions, game methods (structured and movement exercises, business and role-playing games), watching video materials, working with metaphorical associative maps.*

Conclusion. *Therefore, the above program was purposefully aimed at developing the construct of psychological readiness. As we found out, the main workload of the tanker driver's professional activity falls on the directions directly related to the implementation of special techniques, skills and methods of action, working out the specific conditions of military personnel, which during the course of the program demonstrated positive statistically significant differences. Thus, the proposed measures are aimed at developing the criteria of each of the components of psychological readiness and collectively form personal psychological readiness, which, in turn, is the basis for the group psychological readiness of the tank unit.*

Keywords: *development program; psychological readiness; hostilities; military personnel; tank units; performing a combat task.*

Recelved/Поступила: 20.10.22.